

Κοινή κράνα – μια καλλιέργεια του μέλλοντος

Автор(и): гл. ас. д-р Светослав Малчев, Институт по овощарство в Пловдив; ас. Сашка Савчовска, Институт по овощарство в Пловдив; проф. д-р Аргир Живондов, Институт по овощарство в Пловдив; гл. експерт Светла

Пандова

Дата: 14.08.2020 Брой: 8/2020

Η κοινή κράνα (*Cornus mas* L.) ανήκει στο γένος Κράνα (*Cornus* L.) και είναι το πιο γνωστό είδος της οικογένειας των Κρανοειδών (*Cornaceae*). Στη φύση και στην καλλιέργεια, είναι πιο γνωστές διάφορες ποικιλίες και μορφές:

- κατά το σχήμα του θόλου – πυραμιδοειδής (*forma pyramidalis* Dipp.) και νάνος κράνος (*f. nana* Carr.);
- κατά τα φύλλα – με έντονα χνουδωτό περιθώριο (*f. crispa* Dipp.), με κίτρινο ή ανθοκυανινόχρωμο περιθώριο (*f. elegantissima* Nichols), με κίτρινα φύλλα για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά τον φυλλωμα (*f.*

- aurea Schneid.), με λευκό περιθώριο (f. argenteo-marginata);
- κατά το χρώμα του καρπού – με ανοιχτό κίτρινους (λευκούς) καρπούς (f. alba (West.) Rehd), με κίτρινους καρπούς (f. flava Vest.);
 - κατά το μέγεθος του καρπού – μεγαλόκαρπη (f. macrocarpa Dipp) και μικρόκαρπη (f. microcarpa Dipp.).

Η κοινή κράνα αναπτύσσεται σχετικά αργά. Αναπτύσσεται ως θάμνος με συνήθεις διαστάσεις 3-4 m ή ως δέντρο που φτάνει σε ύψος έως 8-10 m. Το πλάτος του θόλου φτάνει τις ίδιες διαστάσεις, καθώς το σχήμα του είναι πιο συχνά σφαιρικό. Σε νεαρά δέντρα, ο φλοιός του κορμού είναι λείο, λεπτός, καφέ με γκρι απόχρωση. Σε δέντρα 20-30 ετών είναι ρηχά ραγισμένος, καστανόχρωμος, με λέπια που πέφτουν περιοδικά. Σε ηλικιωμένα δέντρα είναι σκούρο γκρι.

Το ξύλο έχει ροζ-κίτρινο και καφέ-κόκκινο σκληρό ξύλο – εξαιρετικά δυνατό και πολύτιμο. Τα μονοετή κλωνάρια είναι γωνιώδη και η διατομή τους είναι τριγωνική. Στην πλευρά που εκτίθεται στον ήλιο είναι κοκκινωπό-καφέ, και στην αντίθετη πλευρά – πρασινωπά, με έντονα φελλότρητα, χνουδωτά. Τα φύλλα είναι απλά, ολόκληρα, διατεταγμένα σε αντίθετα ζεύγη, λογχοειδή, χνουδωτά. Οι οφθαλμοί των φύλλων είναι μικροί, εφηρμοσμένοι ή ελαφρά αποκολλημένοι από το κλωνάρι, επιμήκεις-κωνικοί, μυτεροί, στενοί, ανοιχτό πράσινοι. Οι οφθαλμοί των λουλουδιών είναι μεγαλύτεροι, σφαιρικοί, με μικρή άκρη, ανοιχτό κίτρινο-πράσινοι, λεπτά χνουδωτοί. Τα λουλούδια είναι ερμαφρόδιτα, μικρά, κίτρινα, συγκεντρωμένα σε ταξιανθίες μεταβατικής μορφής μεταξύ ομβέλλης και κεφαλίου, πιο συχνά 16-24 σε αριθμό. Ο καρπός είναι δρύπη, ζουμερός, γλυκόξινος, στυπτικός όταν δεν μαλακώσει, κόκκινος ή κίτρινος, με κυλινδρικό, αχλαδοειδές, μπουκαλοειδές, βαρελοειδές και άλλα μεταβατικά σχήματα, βάρους 2-8 g. Ο μίσχος του καρπού είναι λεπτός, επιμήκης, ανοιχτό πράσινος. Ο πυρήνας είναι εξαιρετικά σκληρός, με ωοειδές έως ατρακτοειδές σχήμα, σχεδόν λείο, ανοιχτό καφέ.

Στη χώρα μας, εκτός από την ευρέως γνωστή και διαδεδομένη κοινή κράνα, είναι γνωστά άλλα τρία είδη. Το δεύτερο σε δημοτικότητα είναι η αιματόχροη κράνα (*Cornus sanguinea* L.), διαδεδομένη σε όλη τη χώρα και που εισβάλλει σε καλλιεργήσιμη γη ως ζιζανιοβλάστηση. Η λευκή κράνα (*Cornus alba* L) είναι θάμνος με εντυπωσιακά χρωματισμένα κόκκινα και κίτρινα κλαδάκια, για τον λόγο αυτό καλλιεργείται ως διακοσμητικό φυτό. Η ανθοφόρος κράνα (*Cornus florida* L) είναι ένα όμορφα ανθισμένο είδος, που καλλιεργείται στην Ευρώπη ως διακοσμητικό φυτό με αργοανθοφορία.

Η κοινή κράνα είναι ένα πολύ πολύτιμο δασικό, οπωροφόρο, φαρμακευτικό, διακοσμητικό, τεχνικό, μελιφόρο και τελετουργικό φυτό. Είναι γνωστή πρωτίστως ως δασικό οπωροφόρο δέντρο ή θάμνος του οποίου οι καρποί έχουν χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για χιλιετίες ως πηγή βιταμινών πλούσιας συμπληρωματικής τροφής.

Οι καρποί είναι κατάλληλοι για κατανάλωση φρέσκοι και επεξεργασμένοι. Καλά ώριμοι καρποί είναι οι πιο κατάλληλοι για κατανάλωση 2-3 ημέρες μετά τη συγκομιδή, όταν αρχίζουν να μαλακώνουν.

Οι καρποί της κρίνας (κοράλλια) έχουν εξαιρετικά πλούσια χημική σύνθεση, που καθορίζει την υψηλή φαρμακευτική και θρεπτική τους αξία. Στις μελέτες μας διαπιστώσαμε ότι η περιεκτικότητα σε βιταμίνη C σε φρέσκους καρπούς βουλγαρικών ποικιλιών κυμαίνεται από 70,18 έως 82,37 mg ανά 100 g φρέσκου βάρους. Μετά από τέσσερις ημέρες αποθήκευσης, προκειμένου να γίνουν κατάλληλοι για κατανάλωση, η περιεκτικότητα σε βιταμίνη C μειώνεται κατά 4-9 mg ανά 100 g. Η περιεκτικότητα σε ξηρά ουσία κυμαίνεται από 12,34% στην ποικιλία Shumenski Prodalgotat έως 14,37% στην Kazanlashki Krushoviden. Η περιεκτικότητα σε ολικά σάκχαρα ποικίλλει σε σχετικά στενά όρια από 7,10% στην Shumenski Prodalgotat έως 7,68% στην Zhalt Hadzhiyski. Τα οξέα, που προσδιορίζονται ως μηλικό οξύ, κυμαίνονται από 2,094% έως 2,995% σε φρέσκους καρπούς και μειώνονται σε 1,880% μετά από τέσσερις ημέρες αποθήκευσης. Τα τανινά κυμαίνονται από 0,225% έως 0,337% και μειώνονται ελαφρώς την τέταρτη ημέρα. Τα κοράλλια είναι εξαιρετικά πλούσια σε αντιοξειδωτικά, βιταμίνες, ίνες και ανόργανα άλατα. Όλα αυτά έχουν σημαντικές λειτουργίες για την κανονική πορεία των φυσιολογικών διεργασιών στο ανθρώπινο σώμα. Η περιεκτικότητα σε χημικά συστατικά διατηρείται σε μεγάλο βαθμό και στους επεξεργασμένους καρπούς.

Οι πυρήνες στους πυρήνες των καρπών έχουν επίσης πολύ πλούσια χημική σύνθεση. Χρησιμεύουν ως πρώτη ύλη για την παραγωγή σαπουνιού και λαδιού. Το τελευταίο έχει φρέσκο κίτρινο χρώμα και υψηλή περιεκτικότητα σε λιπελαϊκό, λινολενικό και ελαϊκό οξύ. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί σε μαγειρικές εφαρμογές.

Η οικονομική σημασία της κοινής κρίνας εξακολουθεί να καθορίζεται κυρίως από την παραγωγή καρπών που προέρχεται από δασικές εκτάσεις. Ο μεγαλύτερος παραγωγός είναι η Ουκρανία, όπου τεχνητά εγκατεστημένες δασικές εκτάσεις και μεγάλοι κήποι ποικιλιών καλλιεργούνται σε εκτεταμένες περιοχές. Παραγωγή κρίνας λαμβάνεται επίσης στη Μολδαβία, Τουρκία, Ελλάδα, Βόρεια Μακεδονία, Σερβία, Κροατία, Ρουμανία, Ρωσία, Σλοβενία, τις χώρες της Μέσης Ανατολής, Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Γερμανία, ΗΠΑ, και άλλες. Από όλες τις περιοχές του Καυκάσου και της Κριμαίας, η ετήσια παραγωγή παλαιότερα ήταν μεταξύ 30.000 και 40.000 τόνων, και σήμερα έχει αυξηθεί πολλαπλάσια.

Από τα φυσικά οικοσυστήματα στη χώρα μας, σε ένα μέσο έτος συγκομιδής, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 και του 1980 του περασμένου αιώνα, συλλέχθηκαν περισσότεροι από 6.000 τόνοι κοραλλιών από τις περιοχές του Μπλαγκόεβγκραντ, Κάρτζαλι, Σλίβεν, Στάρα Ζαγόρα, Παζαρτζίκ, Ταργκοβίστε, Γιάμπολ, Μοντάνα, Πλόβντιβ, Βίντιν, Λόβετς και Ντόμπριτς.

Η εξαιρετική αντοχή του ξύλου της κρίνας είναι γνωστή από την αρχαιότητα. Εκτός από παλιά όπλα και μηχανισμούς ρολογιών, χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή μουσικών οργάνων, εξαρτημάτων για παλιά αργαλειούς, μπαστούνια, πατερίτσες, χερούλια θυρών, εργαλεία, σφυριά, κηπουρικά εργαλεία, ξύλινα άροτρα, τροχούς αμαξών, εικόνες και διάφορα αναμνηστικά. Τα φύλλα της κρίνας χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία και βαφή του δέρματος.

Η κοινή κρίνα είναι ιδιαίτερα πολύτιμη ως διακοσμητικό φυτό. Με τις πολυάριθμες, όμορφες ταξιανθίες της και την πρώιμη ανθοφορία της, είναι ένα από τα αγγελιοφόρα της άνοιξης. Είναι ολοένα και πιο παρόντα στον τοπιογραφικό σχεδιασμό δημόσιων και ιδιωτικών χώρων πάρκων. Μπορεί εύκολα να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία μοναδικών ανθισμένων φράκτων με διάφορα προφίλ.

Ο σημαντικός ρόλος της κρίνας ως φαρμακευτικό φυτό έχει επίσης αναγνωριστεί από την αρχαιότητα. Οι καρποί, τα φύλλα, ο φλοιός, οι πυρήνες, οι οφθαλμοί και οι ρίζες της είναι μια σημαντική πηγή για την απόκτηση φαρμάκων. Η λαϊκή ιατρική, καθώς και η σύγχρονη ιατρική, είναι καλά εξοικειωμένες με πολλές διαταραχές στο ανθρώπινο σώμα που αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά με προϊόντα βασισμένα στην κρίνα.

Η σημασία της κρίνας ως μελιφόρου φυτού είναι πολύ σημαντική. Με την πολύ πρώιμη, άφθονη και παρατεταμένη ανθοφορία της, παρέχει ένα από τα πρώτα βοσκοτόπια για τις αποικίες μελισσών. Υποστηρίζει τις μέλισσες μετά από ένα εξαντλητικό χειμώνα και δημιουργεί προϋποθέσεις για την τοποθέτηση της πρώτης γέννας για τη νέα σεζόν.

Η βαθιά ενσωμάτωση της